

**Tvärvetenskaplig Natur–Kultur Kunskap
(TNKK-6)
Naturens eget Folkuniversitet:
Marviken - Åkers Styckebruk - Gripsholm**

Juni-kurs 2000

organiserad för sjätte året
av

**Paleogeofysik & Geodynamik vid Stockholms Universitet
som led i "Solberga Projektet" i Åkers Bergslag**

Målgrupp:

alla som söker vidgade vyer och kunskap med perspektiv

vi alla, studenter och forskare, lärare och utbildningsledare,
berörda parter inom aktuella kommuner, lokalföreningar, etc.

Tid: 13-19 juni, 2000

Plats: Skottvång – Åker

hela kursen är förlagd till området Marviken-Åker-Mariefred
stora delar sker i fält (fot, buss, kanot).

Bas: Solberga Gård i Åker.

Förkunskaper: behövs inte alls. Kurskompendium utdelas

Kursbeskrivning:

Inom området Marviken – Åkers Styckebruk – Gripsholm ligger hela vårt lands integrerade natur- och kulturutveckling kondenserad på ett fascinerande sätt. Vi avser ta vara på detta. Geologi, arkeologi, ekonomisk historia, kulturgeografi, folklivsforskning, historia, naturvård och övriga relaterade frågor binds ihop på ett nytt sätt. Fältriakttagelser varvas med lektioner, diskussioner och utflykter. Samhälle och universitet möts. Olika ämnen korsas. Den röda tråden blir naturens och kulturens integrerade utveckling inom detta lilla kärnområde och dess frapperande detaljerade spegling av hela rikets natur- och kulturutveckling från istid till nutid, kanske även framtid.

Kurskostnad: 2500 kr

(förhandlingsbart för obemedlade)

Kursdeltagarna bekostar själva – efter tycke och smak – såväl

inkvartering som mat

(billig inkvartering kan ordnas).

För anmälan och förfrågningar – kontakta:

Nils-Axel Mörner

tel. 08/7906771, fax. 08/7906777, morner@pog.su.se, postgiro
9257433-4

Paleogeofysik & Geodynamik, Stockholms Universitet, www.pog.su.se

"Tvärvetenskaplig Natur–Kultur Kunskap"

en specialkurs organiserad i juni 2000
Marviken – Åkers styckebruk – Gripsholm
ett Naturens egen Folkuniversitet

PROGRAM

(med reservation för förändringar)

- Tisdag den 13 juni: inledningsdag
- 09.00 sekreteriatet öppnar. Plats: Solberga Gård i Åker
 - 09.30 TNKK-2000: genomgång-riktlinjer & lokalgeografi (Mörner)
Åker & Solberga: en fotodokumentation (Lindblad)
Sörmland: en karaktäristik (Bronge)
Bergslagen: en karaktäristik (Lindblom)
 - 11.30 buss avgår från Solberga (lunch på vägen)
Bergarter & mineral i ett stenbrott (Lindblom)
Gripsholm-Åker-Malsjön-Skottvång-Krampan-Laxne
 - 14.30 Laxne: natur och kulturhistoria (Mörner)
 - 16.00 Skottvång: varphögarna & museet (Lindblom)
järnet–gruvan–kolet–transporten (Brandt)
- Onsdag den 14 juni: "själens motionsslinga"
- 09.00 samling grustaget vid Stenhuggarmon (bilparkering)
rullstensåsen vid Stenhuggarmon (Lindblom & Mörner)
borrning i Skeppmora mosse (Mörner)
lunch på Stenhuggarmon
landhöjning, paleoekologi, bebyggelseutveckling och skolprojekt:
profil: Stenhuggarmon-Långa Edet (Mörner)
Långa Edet: marin skalgrusbank (Mörner)
vattenleden-fraktleden-förbipassagerna (Mörner & Sundelius)
bronsåldersrösen, förkastningsbranter (Mörner)
- Torsdagen den 15 Juni: metallurgi & järnhantering
- 09.00 besök i Åkers ännu aktiva järnverk (Lidén m.fl.)
 - 10.00 Metallurgi och järnhantering (Klevebring)
 - 11.00 Gruvbrottens åldersfördelning (Meurman/Friehs)
sedimentens vittnesbörd om begynnande järnmalmshantering (Mörner)
 - 12.00 buss avgår (lunch vid Malsjön)
 - 13.00 Slagg i naturen (Hultkvist & Klevebring)
"Ur-skottvång" (Mörner & Friehs)
Handvindsgruvor och skärpningar i berget (Friehs & Andersson)
Stånggångshjulet vid Göksjön (Andersson & Mörner)
Kalkbrohyttan (T. Magnusson)

Dammsjögruvorna (Friehs & Andersson)
hyttrester mm vid Lilla Berdsjönäs (Andersson & Klevebring)

- Fredag den 16 Juni: arkeologidag
- 09.00 fornminnesinventeringen: en kort information (Sundelius)
strandförskjutningen under Järnålder & Medeltid (Mörner)
 - 09.45 arkeologiska perspektiv (Ambrosiani)
 - 10.45 vad de Sörmländska ortnamnen berättar (Strandberg)
 - 12.0 buss avgår (lunch på vägen)
Åker, Tuna och Lida gårde (Mörner, Strandberg & Ambrosiani)
borgen vid Mörtsjön (Ambrosiani & Andersson)
hällristning och strandläge vid Norrby (Ambrosiani & Mörner)
runstenen vid Skämby (Ambrosiani, Andersson & Mörner)
 - 16.30 Stora Sundby; odlingsytor, gravar, m.m. (Sundelius & Andersson)
- Lördag den 17 Juni: bruket – bygden – naturen
- 09.00 avresa med buss
 - 09.30 Hista säteri (Gejvall-Seger)
människor, konst och musik (Gejvall-Seger)
 - 11.00 Åkers kyrka (Lindblad) och Styckebruks historia (Mörner)
Det medeltida Sverige (Rahmqvist)
 - 13.00 Kalkbro stenbrott (Mörner, Friehs & Lindblom) + lunch
Togs kalk från Kalkbro till Gripsholm? – och Birka?
Kalkbro som biotop nu (Sundelius) och 700 AD (Mörner)
 - 15.00 Ånhammar Gård och gårdssamlingar (von Stockenström)
- Söndag den 18 Juni: kanotdag (natur, tektonik, arkeologi, biologi)
- 09.00 start Visnarens strand (K. Andersson)
Kulberget, Gröna slätten, Ulva
Nedre Marviken: lagerföljder, bottenkartering, block & Jan-Gunnar
provtagning från kanot (Mörner)
Långa Edet: ung jordbävning, rösen, lagerföljder (Mörner)
kolbottnar (Sundelius)
Mellan Marviken: fynd på botten
ekologi och ornitologi (Sundelius)
Stacksund & Falkberget: klippformationer (Mörner)
Krampan: natur- & kulturhistoria (Mörner & Sundelius)
vandring längs Kvarnbäcken
vandring över fält, skog och "borgen" (Sundelius)
Millsätter; en gammal fåbod i 4H-regi (Landin)
 - 19.++ Skottvång-kväll; gemensam middag, mm
- Måndag den 19 Juni: kultur, bruk, bruksanda & TNKK-syntes
- 09.00 Glimtar av kultur och biologi vid Söderlänna (Odelstierna)
 - 09.45 Glimtar av järnhanteringen i konsten (Mörner)
 - 10.30 Järnhanteringen i gammal smalfilmsdokumentation (video/Forss)
 - 11.00 Stora Kopparberget som världsarv (Forss)
 - 12.00 lunch
 - 13.00 Järnet, bruksandan och vårt folkhem (Isacson)
 - 14.30 Åker: en poetisk fotodokumentation (Lindblad)
 - 15.00 Vad är det för mening med allt detta? (Mörner)
"Kunskapens lavin och Själens motionsslinga"
Lövängens lov
"Historia för hugsvalelse och överlevnad"
Kunskapens vattendrag – 10.500 år på 17,5 km (Mörner)
Forntid–Nutid–Framtid
Sammanfattning

Synpunkter – frågor – diskussioner (Kursdeltagarna)
17.00 (senast) – är årets TNKK-kurs avslutad

vi bjuder på:

Kunskapens lavin och Själens motionslinga

Tänk på att ta med er sådana kläder som lämpar sig för vår verksamhet.
Några vill nog också vara försedda med matsäcksutrustning.
Inkvartering kan ske vid Malsjön, Skäggesta, Solberga, etc.

Vår käre vän och kollega, Jan-Gunnar Swensson
dog helt plötsligt sensommaren 1999
Vi tillägnar kursen hans minne

ÄMNEN OCH FÖR KURSEN ENGAGERADE PERSONER

Projektansvarig: Nils-Axel Mörner, Paleogeofysik & Geodynamik.

Geologi

Doc. N.-A. Mörner (P&G/SU)
Fil.Dr. Sten Lindblom (P&G/SU)
August Friehs (tersthammargruppen, Solberga)
Gunnar Eriksson (Gnesta geologiska förening)

Arkeologi

Fil.Dr. Björn Ambrosiani (Riksantikvarieämbetet)
Fil.Dr. Magnus Josephsson (Nyköpings Museum)
Fil.Dr. Richard Meurman (UU, Sala)
Bertil Andersson (Åker Hembygdsförening)

Metallurgi

Tekn.Dr. Björn Klevebring (Korrosionsinstitutet)
Karl-Axel Hultkvist (Gruvföreningen)

Historia

Fil.Dr. Sigurd Rahmqvist (Riksantikvarieämbetet)

Ekonomisk historia

Prof. Maths Isacson (UU)

Geografi

Fil.Dr. Christian Bronge (P&G/SU)

Folklivsforskning & namnforskning

Prof. Svante Strandberg (UU, ortnamn)

Kulturhistoria

Fil.Dr. Bibbi Gejvall-Seger (Hista säteri)
Tommy Forss (STORA's musechef i Falun)
Anders von Stockenström (Ånhammar Säteri; gårdssamlingar, natur)
Harry Lindblad (fotodokumentation)

Brukshistoria

Evert Lidén (Åkers Bergslag AB)
Tord Magnusson (Åker Hembygdsförening)
Kristian Brandt (Skottvångs gruva)

Biologi

Partik Odelstierna (biologi, ekologi)
Naturvård
Bengt Sundelius (Solberga Projektet, friluftsförbundet)
Övriga relaterade frågor
Anders Borg (Åkersskolan, Solberga Projektet)
Kristen Andersson (kanotleden)
Kerstin Landin (Guideföreningen, Solberga Projektet)

V Ä L K O M N A

Fältiakttagelser varvas med lektioner, diskussioner och utflykter.

Samhälle och universitet möts.

Olika ämnen korsas.

Kunskapen får perspektiv.

Från istid till nutid, kanske även framtid.

10.500 år på 17,5 km

och 1 vecka